

Strategier for småbyer og større tettsteder som regionale kraftsentre

Erik Sveistrup, seniorrådgiver, KMD, PLAN
Sluttseminar, Tettstedspakker, 24.09.2021

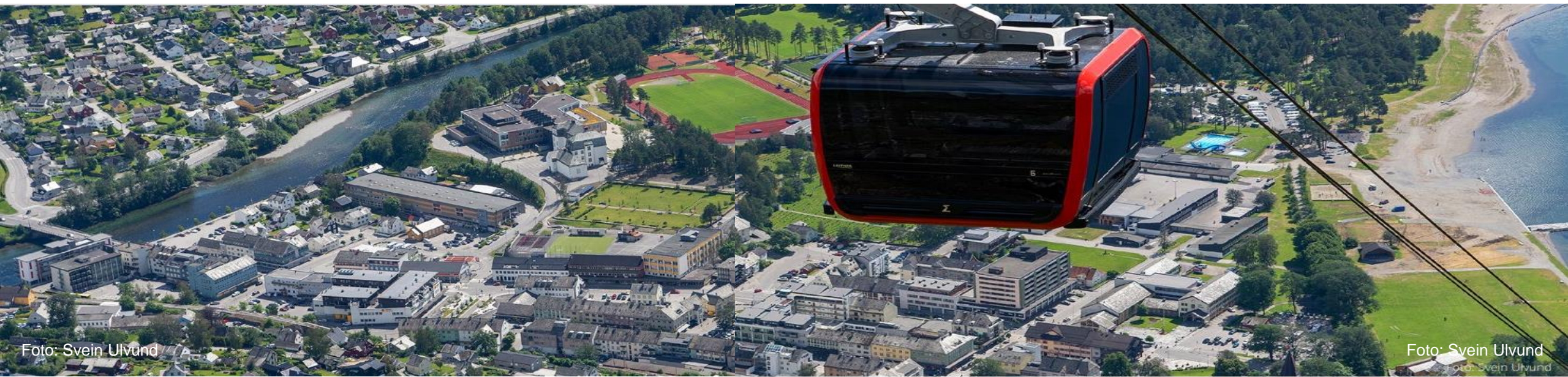
Det er noe mellom storbyene og utkantene....

- *Flertallet av Norges befolkning bor hverken i storbyer eller utkanter*
- *Eksportinntektene våre kommer mest fra havet, kysten og distriktene*
- Har det vært *for stort fokus* på storbypolitikk og ren distriktspolitikk?
- *Har vi manglet satsing* på små og mellomstore byer (mindre regionsentre)?

Hva er regionsentre? Hvilken rolle har disse?

- Regionsentre er typisk *sentra for flere kommuner (eller tilsvarende)*
- Regionsentre er *sentra for egen BA-(ABS-)region*, dvs. sentra for næringsliv, arbeid, varer og tjenester (handel, utdanning, helse, kultur)
- er typisk *store byer, mellomstore byer, små byer*, samt noen bygdebyer
- *ca. 120 regionsentre i Norge*, inkl. subregionsentre for de større byene

Hvorfor er mindre regionsentre viktig?

- Regionale sentre er *drivkreftene* i lokal og regional utvikling
- Regionale sentre sikrer *regional balanse* og regional fordeling
- Regionale sentre er viktig for *nasjonal fordeling* av velferdsstaten
- Regionale sentre er tyngdepunktene i *Norges eksportnæringer*

Utfordringer for mindre byer

- *Mindre byer har mange av de samme utfordringene som de største byene*
- **MEN forskjellig skala og volum på utfordringene** i tillegg har mindre byer ofte *andre utfordringer:*
 - må skape vekst fremfor å styre vekst
 - har større demografisk ubalanse
 - mindre plankompetanse og plankapasitet
 - mer sårbare for samfunnsendringer

Historisk tilbakeblikk: Nasjonale byutviklingsprogram og satsinger

Store byer

- Miljøbyprogrammet
- Pilotprosjekter for miljøvennlig byutvikling
- Framtidens byer
- Plansatsing store byer
- Byvekstavtaler
- Områdesatsinger

Små og mellomstore byer

?

- LUK – Lokal samfunnsutvikling i kommunene
- Byregionprogrammet

Distrikt og småsteder

- Utkantsatsingen
- Tettstedsprogrammet
- Bolyst-programmet
- Merkur-programmet
- m.fl.

Vi trenger differensiert bypolitikk

- **Meld. St. 18 (2016-2017)** tok opp forholdet mellom byene og omlandet og byenes rolle i regional utvikling
- Nasjonal bypolitikk gjelder for hele landet og alle byer, **men må tilpasses lokale og regionale forhold**
- Behov for kunnskap, data, verktøy og virkemidler *tilpasset* byenes særskilte muligheter og forutsetninger
- Lite planmessig kunnskap, verktøy og virkemidler som angår de små og mellomstore byene

Meld. St. 18

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Berekraftige byar og sterke distrikt

Regionsenterutredningen

Det har vært en stor kunnskapsmangel om mindre byer og regionsentre. KMD har fått utført en **utredning om mindre byer og regionsentres rolle og funksjon** i regioner og regional utvikling (*NIBR-rapport 2021:2*)

Utredningen inneholder:

- teori/begreper, drivkrefter/forklaringer
- regionsentrenes roller og funksjoner
- struktur/utvikling, utfordringer/muligheter
- politikk, planer (alle nivåer), retningslinjer
- mindre sentres fortrinn og muligheter fremover

Strategi for småbyer

- **Lagt frem av regjeringen Solberg i juni 2021**, og er en politisk strategi for denne regjeringen
- **Småbystrategien** skal bidra til å utvikle *småbyer og større tettsteder* som attraktive kraftsentre for vekst og omstilling i hele sin region
- **Strategien forener** distrikts- og regionalpolitikk med bypolitikk, og skal bidra til bærekraftig utvikling
- **Rød-grønn regjering fra 2021, uklart hvordan ny regjering ser på mindre regionsentre**

Strategi for småbyer og større tettsteder som regionale kraftsentre

Sterke småbyer og tettsteder gjør det attraktivt å bo, leve og jobbe i hele landet

Foto: Selberg arkitekter as

Hvorfor en småbystrategi?

- Sterke småbyer og tettsteder **gjør det attraktivt** å bo, leve og jobbe i hele landet
- **Småbyene er distriktenes kraftsentre** og har potensial for å spille en større rolle i sin region
- **Forutsetter samarbeid** mellom småby- og omlandskommuner til felles beste for hele regionen

Innsatsområder i strategien

- *Trender for norske småbyer og større tettsteder*
- *Bærekraftig småbyutvikling med levende sentrum*
- *Småbyen som senter for spesialiserte tjenester*
- *Fleksible utdanningstilbud og lokale studiefellesskap*
- *Næringsutvikling og kompetansearbeidsplasser*
- *Samferdsel og digital infrastruktur*
- *God planlegging er sentralt for å lykkes*
- ***En god by utvikles i fellesskap***

Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

"God planlegging er sentralt for å lykkes"
fra kap. 8 i regjeringens småbystrategi:

- "**Regjeringen vil være en pådriver** for at fylkeskommuner, kommuner og andre aktører sammen utvikler attraktive og klimavennlige småbyer og større tettsteder med levende sentrum gjennom samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging og ved å se tiltak i sammenheng."
- "**Arbeidet bør forankres** i den regionale og kommunale planleggingen og gjennomføres i nært samarbeid med FoU-miljøer, berørte statlige transportmyndigheter, statsforvalterne, KS, næringsliv, m.fl."

Tettstedspakker for attraktiv og inkluderende og klimavennlig stedsutvikling er et godt eksempel på slikt samarbeid

Tettstedspakker for klimavennlig, inkluderende og attraktiv stedsutvikling ("bygdeby- og småbypakker")

- *Storbyer: byvekstavtaler, mellomstore byer: bypakker, øvrige faller utenfor*
- *Små byer og bygdebyer: samme typer utfordringer, bare nedskalert*
- *ATP for bygdebyer: 4 kommuner, 4 fylker, TØI, NIBR, VF, KDU, SVV, JBdir*
- *Like utfordringer, stedegne forhold, forskjellig kommunal tilnærming*
- *Felles analysemal, nåbeskrivelse, planstatus, valg/tiltak, vurdering*
- *Ca. 100 tilsvarende store tettsteder, betydelig overføringsverdi*

TETTSTEDSPAKKER

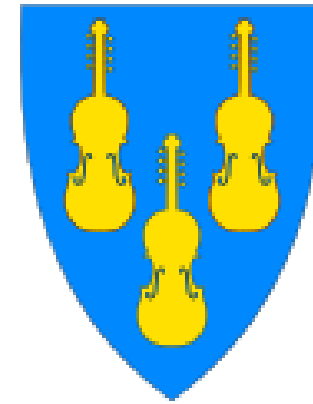

Staten vil bidra til å spre erfaringer og kunnskap

- *Distriktssenteret lager nettbasert veiledning* og veileder kommuner som vil jobbe helhetlig med stedsutvikling ved hjelp av Tettstedspakkemetoden
- KMD, Statens vegvesen og Distriktssenteret vurderer hvordan vi *gjennom Forum for stedsutvikling* ytterligere kan styrke erfaringsformidlingen fra Tettstedspakkeprosjektet til resten av landet

Takk for interessen!

Noen nye regionsenterkommuner fra 2020

erik.sveistrup@kmd.dep.no

